

Dr. sc. Amir MUZUR

TKO JE STARIJI: VOLOSKO ILI OPATIJA?

UDK: 94(497.5 Opatija)

UDC: 94(497.5 Volosko)

Izlaganje na znanstvenom skupu
Conference paper

Ključne riječi: Volosko, Opatija, povijest

Premda sa sigurnošću ne možemo utvrditi starost ni Voloskog ni Opatije, prema raspoloživim izvorima postoje naznake da je opatijski samostan sv. Jakova (nastao vjerojatno u periodu između 1422. i 1438.) stariji od prve voloske crkve (Sv. Rok, s kraja XV. ili iz prve polovice XVI. st.), dok je, kao što to sumnjaju i mnogi površni promatrači jednako kao i povjesničari, samo naselje Volosko starije od opatijskog nekoliko desetljeća (naselje oko opatije sv. Jakova nastalo bi, prema ovoj hipotezi, sredinom XVI. st., a Volosko krajem XV. ili početkom XVI. st.).

Ovaj članak nastoji elaborirati spomenutu temeljnu tezu koristeći sve znane sačuvane pisane izvore, jednako kao i arhitektonske i šire kulturološke elemente.

1. Uvod

Često se među lokalnim stanovništvom, njihovim gostima, ali i samim povjesničarima, zapodijeva rasprava o starosti Opatije i Voloskog, najčešće temeljena na pretpostavkama, pa i predrasudama, a gotovo nikad ne sagledavajući *sine ira* i sustavno argumente. Radi doprinosa ovoj diskusiji i u želji da se argumenti jednom konačno pobroje, ovaj članak sravnjuje životopise dvaju naselja prema svim postojećim rezultatima istraživanja.

2. Opatija sv. Jakova

Prvi spomen opatije sv. Jakova može se naći u *Liber civilium sive notificationum* riječkog notara Antuna de Renno de Mutina, a datiran je svibnja 1439. Zabilješka spominje sudski proces među braćom Žutović iz Kastva.¹ Kaže se i da je godinu dana ranije, srpnja 1438., donijeta druga jedna sudska presuda u blizini opatije sv. Jakova (*lata fuit & data sententia per Terrigenas apud Scum Iacobum a prelucha anno preterito*). Tijekom sljedećih dvadeset godina, opatija sv. Jakova bit će spomenuta daljnjih jedanaest puta u *Liber civilium*.² U istom razdoblju pojavljuje se i bula pape Nikole V., datirana svibnja 1453., koja navodi monastička dobra koja su bila nedavno otuđena iz opatije (možda tijekom privremene odsutnosti redovnika). Sveti Jakov i njegovi priori spominju se i u nekoliko članaka Kastavskog statuta (26., 27., 28., 49., 50. i 57.) koji je zapisivan postupno, počevši od 1400.³

I neka druga svjedočanstva, premda manje pouzdana, također ukazuju na mogućnost da je samostan sv. Jakova osnovan u prvoj polovini XV. stoljeća. Autoritet na području istarskog srednjovjekovnog slikarstva Branko Fučić pregledao je ostatke fresaka na zidovima crkve sv. Jakova odmah nakon svršetka Drugog svjetskog rata, prije no što su one bile prebijeljene, i datirao ih u prvu polovicu XV. stoljeća.⁴ Julius Glax, dugogodišnji predsjednik opatijskog Lječilišnog povjerenstva (*Kurkommission*), piše u svom vodiču iz 1901. da je opatija bila osnovana u vrijeme feudalnih gospodara iz porodice Walsee (koji su držali u posjedu Kastavsku gospoštiju od 1400. do 1466.).⁵ Tijekom perioda vladavine Walseeovaca, rast regionalnog gospodarstva kao i duhovni procvat odražavao se upravo u gradnji novih crkava, kao što pokazuje podizanje Sv. Ane u Veprincu (1442.), Sv. Antuna Opata nedaleko Kastva (1453.), Sv.

¹ Silvino Gigante, *Libri del cancelliere, vol. I, parte II* (Fiume. Stab. Tip. de "La Vedetta d'Italia", 1931).

² Mirko Zjačić, "Knjiga riječkog kancelara i notara Antuna de Renno de Mutina (1436-1461)", *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci* 3 (1955/1956): 5-343; 4 (1957): 89-225; i 5 (1959): 255-459. Za opširnije komentare ovih zabilješki, vidi Amir Muzur, *Kako se stvarala Opatija: prilog povijesti naseljavanja, grada i zdravstvenog turizma* (Opatija/Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Opatija/Grad Opatija/Benja, 1998.), 22-25.

³ Cf. Darinko Munić, ur. *Zbornik Kastavštine VIII* (Kastav: Grad Kastav, 2000.), 25-92.

⁴ Branko Fučić, usmeno priopćenje, 1995.

⁵ Julius Glax, *Abbazia: ein Führer für Curgäste* (Abbazia: Prof. Dr. Julius Glax, 1901), 12.

Jurja, Sv. Ivana Krstitelja i Sv. Trojstva u Lovranu, Majke Božje u Kraju ili Sv. Jurja Mučenika u Brseču.⁶

Budući da su prvi spomenuti priori samostana bili benediktinci,⁷ neki su pisci promptno datirali osnutak opatijske kolonije u XI. ili XII. stoljeće, dakle u razdoblje kada je doista osnovana i većina benediktinskih samostana u Istri i na Kvarneru (usp. Sv. Petar u Šumi, 1134.; Bale, 1177.; Motovun, 1194.; Krk, 1186. itd.).⁸ Za ovako ranu dataciju, međutim, još uvijek nije priskrbljen niti jedan dokaz. Tvrdnja da benediktinci, koji kao red doista osjetno slabe nakon XIII. stoljeća, navodno ne bi bili u mogućnosti osnovati novi, opatijski samostan, nije od osobite koristi. Ostaje činjenicom da benediktinci drže opatijsku opatiju sve do 1555., kada je prepuštaju riječkim augustincima.⁹ Stigavši iz grada u punoj ekspanziji, augustinski redovnici imaju malo razumijevanja za prastare običaje i odmah zapodijevaju svađu s kastavskim vlastima. Čim je sporazum narušen, Kastav prestaje štiti samostanske terene (na što se bio obvezao Statutom) i prešutno dopušta nekim obiteljima iz Furlanije da se nasele u susjedstvo opatije. To je početak Opatije kao naselja i kraj monastičkog mira.

Zanimljiv je i način na koji su razni benediktinski samostani u regiji morali biti imenovani kako bi se izbjegla pomutnja zbog istodobnog postojanja više kolonija posvećenih istom svecu. Tako je opatijska opatija bila nazivana "a Preluca/ad Prelucam" (evocirajući ime zaljeva između današnje Opatije i Rijeke), "al palo" ili "am Stöckchen" (što se vjerojatno odnosilo na kolac koji su ribari, koji su se kasnije doselili u okolicu opatije, rabili za vezivanje svojih plovila¹⁰), "de Vicca" (po susjednom selu Iki) i "del Carnaro" (po Kvarneru, antičkom *sinusu flanaticusu*). Jedan od epiteta koji se koristio u vezi s imenom opatijskog samostana bio je i "de Rosacis": premda ga neki autori nastoje objasniti kao epitet, čest u Istri, sa značenjem "od vrtova ruža" (ružičnjacima),¹¹ intrigantno je da isti epitet nosi i velika i slavna benediktinska opatija sv. Petra u Rožacu (Rosazzo) u Furlaniji. Ne bi li istarski samostani koji nose ovaj epitet mogli biti zapravo "filijale" opatije u Rožacu?

Opatiju sv. Petra u Rožacu, smještenu nedaleko Cormónsa, osnovao je oko 800. neki njemački pustinjač. Samostan su najprije držali augustinci (960.-1090.), potom benediktinci koji su onamo stigli iz Millstatta u Koruškoj. Obilato darivana feudima (od kojih su neki bili i u Istri) i papinskim častima, opatija je dosegla visok stupanj

⁶ Vesna Munić, "Crkvice Sv. Trojice - Trojstva u Kastvu", u *Zbornik Kastavštine IX*, Darinko Munić ur. (Kastav: Grad Kastav, 2001.), 25 (17-28).

⁷ Benediktinci su dolazili uglavnom iz Venecije, Akvileje i Ravene, pozivani od biskupa i feudalaca koji su ih darivali zemljom kako bi ojačali svoju vlast, zaradili kartu za raj ili jednostavno oteli što je moguće više od ekspanzirajuće Venecije.

⁸ Cf. Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, 3 sveska (Split: Benediktinski priorat Tkon, 1965.).

⁹ Cf. Giovanni Kobler, *Memorie per la storia della liburnica città di Fiume*, 3 sveska (Fiume: Stab. tipo.-lit. di E. Mohovich, 1896).

¹⁰ Druga mogućnost je da "al palo" predstavlja iskrivljeno "Apollo": naime, prema jednoj legendi, opatija je osnovana na ruševinama antičkog hrama posvećenog Apolonu.

¹¹ Cf. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj I*, 46.

autonomije (opat je bio treća ličnost crkvene hijerarhije Furlanije). Opljačkane kasnije od Austrijanaca i Mlečana, međutim, samostanske su posjede prigrabili papinski nećaci kao prebendari i dominikanci kao redovnici. Obnavljanja crkve i zidova u XVI. stoljeću (uključujući i freske Giorgioneova učenika Torbida) i 1995. godine nisu uspjela povratiti stari sjaj.¹²

Razmišljajući i pišući o osnutku opatijske opatije, nitko nije raspravljao o mogućnosti da su njeni osnivači zapravo bili prebjezi. Pa ipak, lanac zbivanja u furlanskoj opatiji sv. Petra u Rožacu ukazuje upravo na takvu mogućnost. Venecija svom žestinom zauzima Furlaniju 1420. godine; Ludwig von Teck sa 4000 Mađara 1422. opsjeda i privremeno, za Žigmundovu krunu, zauzima opatiju Sv. Petra, da bi je isti vojskovođa 1431. godine i spalio a zarobljenim žiteljima odsjekao desnicu. Benediktinci definitivno napuštaju opatiju sv. Petra u Rožacu u razdoblju između 1422. i 1431. Nije li jedna skupina njih mogla pobjeći slijedeći cestu prema jugoistoku i stići na teritorij Kastva? Koruško podrijetlo redovnika Sv. Petra moglo bi objasniti i ime jednoga od prvih opata Sv. Jakova, Radmanna.

Na nesreću, arheologija nije dosad učinila ništa da nam pomogne rasvijetliti misterij opatijskog Sv. Jakova. I kao da to nije dovoljno, arhivi Kastavske gospoštije, Puljske biskupije i opatije sv. Petra u Rožacu odreda su uništeni u namjernim ili slučajnim požarima. Očito, nedostatak dokaza bit će opterećujućim iskustvom za svakog budućeg istraživača ovog problema. U ovome trenutku, međutim, može se preporučiti jedino napuštanje stare "tvrđnje" da je Sv. Jakov osnovan istodobno kada i drugi istarski benediktinski samostani i založiti se za neusporedivo bolje potkrijepljenu mogućnost da su opatijsku opatiju osnovali benediktinci-izbjeglice iz Rožaca negdje u razdoblju između 1422. i 1438. godine.

Drugačije je sa samim naseljem Opatija, formiranim znatno kasnije od utemeljenja samostana sv. Jakova. Ako ne računamo sudska vijećanja, prvi je nagovještaj da se u "Opatiji" nešto zbiva, da se tu barem povremeno živi, članak 57. Kastavskog statuta, koji spominje obveznu daću od 4 novčića (solda) koju svaka opatijska gostionica ima dati kastavskom dvorniku (službeniku općine). Nažalost, premda ne znamo reći precizno od kada taj članak potječe (vjerojatno druga polovina XV. st.), pouzdano znamo da se odnosi samo na dane svetkovine sv. Jakova (*Jošće tomu dvorniku gre na dan svetoga Jakova tamo v opatije od svake taverni...*). Stoga je prvi vjerodostojni spomen opatijskih kolona tek pritužba iz 1578. prepošta Ivana Klobučarića nadvojvodi Karlu, u kojoj se ogovara kastavska lokalna vlast zbog prisvajanja prava na ribolov na Preluci i na jurisdikciju nad Opatijcima. Na ovu se pritužbu nadovezuje nova, od 25. srpnja 1579., kojoj je predmetom tučnjava između Kastavaca i Riječana oko prava na otvaranje plesa. Ovi sukobi mogu se tumačiti i kao posljedica promjena vlasništva nad Opatijom koju 1555.-60. preuzimaju riječki augustinci, za kojima na zabave počinje stizati i riječki puk, mentalitetom različit od kastavskog. Kastav od početka nastoji

¹² Dino Pezzeta, *L'abbazia di Rosazzo: una storia in breve* (Rosazzo: b.i., 1995).

prisiliti riječke augustince da odu, i nije nevjerojatno da su njegovi prsti umiješani i u određivanje nelogično visoke svote (50 forinti) koliko bi imala iznositi godišnja opatijska daća pokrajinskoj vlasti (za usporedbu, Kastav bi trebao plaćati 20 forinti). Augustinci se, jasno, 1584. godine protiv te odluke bune i ističu da na opatijskom području (500 x 150 koraka: ako se misli na venecijanski korak, onda bi to bilo oko 870 x 260 m, dakle 0,22 km²) živi 13 bijednih seljaka koji ne vide kukuruznog kruha negoli kada odu u Rijeku. Kvantifikacija "trinaest" odnosi se vjerojatno na glavare obitelji, kako se to u ta vremena običavalo brojiti, a to je, dakle, ujedno i najveći mogući broj kuća 1584. (stanovnika je moglo biti sedamdesetak). Kako sljedeći podatak o broju opatijskog stanovništva potječe iz 1614., kada dvije tisuće Mlečana i njihovih albanskih plaćenika pod kapetanom Civranom u Opatiji pali 24 kuće, lako je ekstrapolirati dinamiku rasta naselja.

Dolaskom augustinaca u posjed opatije stvari su se očito stubokom izmijenile. Nakon početnih natezanja, augustinci su ipak, za mir u kući, priznali onaj ritual davanja stražara volovljim mesom, hljepčicama i vinom, pa i neke časti kapetanu, sucima i župniku iz Kastva, ali pakt opata s Kastavcima jednom je zauvijek i nepovratno narušen, a prekinuta je i stoljetna blokada naseljavanja koju su, bez sumnje, benediktinski monasi u skladu s pravilima svoga reda podržavali. Kako je okolno zemljište bilo preveliko da bi ga stanovnici samostana sami obrađivali, vjerovati je, međutim, da su kastavski (možda i veprinački) kmetovi ulazili povremeno u kolonatske odnose s opatijom. Tisuću petsto pedesete-šezdesete bi, dakle, trebalo uzeti godinama otvaranja sezone prave kolonizacije na području koje je nama danas znano kao Opatija.¹³

3. Volosko

Sveti Rok je, nakon Blažene Djevice, najzastupljenijim titularem istarskih crkava i u hrvatskom mu je dijelu poluotoka posvećeno šest¹⁴ župa (Črnica, Fuškulin, Galizana, Muntrilj, Nova Vas Porečka, Rakotule), tridesetak crkava i najmanje četrdesetak oltara u drugim crkvama.¹⁵ Kao zaštitniku od kuge, a kasnije i od kolere i drugih pošasti, Roku su građene ili "dodjeljivane" crkve najčešće na samom ulazu u naselje, u vjeri da će svetac na taj način poslužiti kao prva fronta obrane od bolesti.¹⁶ U našoj su bližoj

¹³ Cf. Muzur, *Kako se stvarala Opatija*, 39-40.

¹⁴ Župa Krnica nije posvećena Roku, ali župna crkva jest.

¹⁵ Cf. Amir Muzur, "Kult svetog Roka, zaštitnika od kuge, u Istri" (Diplomski rad, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1993.).

¹⁶ Crkvice sv. Roka u Draguču danas ispada da je na kraju sela: istina je, međutim, da je ulaz u selo u vrijeme njene gradnje, u XVI. stoljeću, bio na suprotnoj strani od sadašnje. Ovakvo, pragmatičko lociranje crkava podupirale su brojne legende. Pripovijedalo se, tako, da se je na zidu crkve u Frascatiju ukazala freska s likom sv. Roka i zaustavila bolest, a u Klani je, navodno, slika sv. Roka izašla pred kugu i zaprijetila joj: "Ovdje kosim ja, a ne ti!" Cf. Amir Muzur, "Klanjski Sveti Rok između kuge i kolere," u *Zbornik društva za povjesnicu Klana: prilozi za povijest, kulturu i gospodarstvo*, sv. 2, urednik Ivan Šnajdar (Klana: Društvo za povjesnicu Klana, 1996.), 136 (129-137).

okolici Roku, osim u Voloskom, posvećene i crkve u Klani, Lignju, Rukavcu i Viškovom, dok se oltari i oltarne slike ili kipovi nalaze u kapeli sv. Jelene u Veprincu, crkvi sv. Antuna Opata u Zvoneći i drugdje.¹⁷

Kako postoji vrlo jasna korelacija između učestalosti gradnje crkava posvećenih svetom Roku i kužnih epidemija,¹⁸ zaključiti je da su se crkve Roku gradile i/ili posvećivale u vrijeme epidemije kuge (u XIX. stoljeću i kolere), s molbom za pružanjem zaštite, ili nakon epidemije, u znak zahvalnosti za spasenje ili kao ispunjenje zadanog zavjeta. Vrijeme gradnje crkve nam, dakle, može sugerirati i približno vrijeme epidemije. Ovakva "hagiotopografska izokronija"¹⁹ (zapravo samo potvrda načela pučkog pragmatizma) otkriva da je, recimo, gradnja prve²⁰ klanjske crkve sv. Roka vjerojatno povezana s epidemijom kuge oko 1630., kao i liganjska, izgrađena 1641.

Crkva sv. Roka u Voloskom spominje se po prvi put u oporuci Roka Zavidića, sina pokojnog Jurja, datiranoj 11. srpnja 1570., u kojoj se navodi da je djed tog Roka, Ivan, utemeljio u Voloskom crkvu sv. Roka i darovao joj stanovitu sumu novca. Spomenutom oporukom, pak, Roko, Ivanov unuk, ostavlja crkvi zemlju, a rođaci Uršuli, ženi Vincenta-Vinka Marot(tij)a, nalaže da skrbi o crkvi i uzdržava je.²¹ Uz realnu procjenu starosti Roka, Jurja i Ivana, nameće se zaključak da je voloska crkva sv. Roka mogla biti izgrađenom ili potkraj XV. ili u prvoj polovini XVI. stoljeća. U to se vrijeme kao najveće spominju kužne epidemije godine 1478. i 1482. (s najvećim žrtvama u Poreču i Trstu), 1505. (s epicentrom u Trstu), 1511. (osobito Trst, Kopar, Umag) i 1527. (najviše stradali Pula i Kopar).²² Nije isključeno da je upravo neka od tih epidemija zahvatila i tada mlado naselje Volosko i nagnala njegovo stanovništvo da se gradnjom crkve obrate svetom Roku za zaštitu. Druga, privlačna, premda tek spekulativna mogućnost, jest da je Volosko i nastalo kao rezultat bijega nekoliko obitelji (među njima i Zavidića) iz nekog kugom pogođenog naselja u Istri. Preživjele obitelji mogle su se odužiti svecu koji ih je spasio upravo tako da mu posvete prvu crkvu novog naselja. Zanimljivo je da je prezime Zavidić doista prisutno i drugdje u Istri: tako se, recimo, svećenik Roko Zavidić spominje 1659. u Krnici.²³

¹⁷ Cf. Amir Muzur i Ante Škrobonja, "Kult svetog Roka, zaštitnika od kuge - putokaz istarskih epidemija," u *Istarsko zdravstvo 1988.-1992.*, urednik Marijan Capar (Pula: Hrvatski liječnički zbor - Podružnica Istra Pula / Zdravstvene ustanove Županije istarske / Opća bolnica Pula - Znanstvena jedinica, 1994.), 301 (289-305).

¹⁸ Ibid., 300.

¹⁹ Cf. Amir Muzur i Ante Škrobonja, "Kuga, kolera i kult svetog Roka u Istri: paralele," *Medicus* 4, br. 2/3 (1995.): 213 (207-215).

²⁰ One koju spominje Valvasor: današnja crkva sv. Roka, sagrađena 1861. na mjestu stare, povezuje se, pak, s epidemijom kolere 1855., kao i kapela sv. Roka na groblju u Rukavcu (sagrađena 1856.).

²¹ Cf. Amir Muzur, "Volosko: žalosna priča o starom bogatašu," *Sušačka revija* 11, br. 41 (2003.): 113 (113-118).

²² Cf. Ante Škrobonja i Amir Muzur, "Plague in Istria: A Critical Chronology," *Acta Facultatis Medicinae Fluminensis* 21, br. 1 (1996.): 15-19.

²³ Nina Kudiš Burić i Nenad Labus, urednici, *Dalle parti Arciducali e sotto San Marco: visite arciducali fatte del anno 1658 et venete 1659 / U kraljevskim stranama i pod Svetim Markom: vizitacije u pulskoj*

Činjenicu da Vološćaci sve do 1860-ih nisu imali svoga groblja, već su pokapani na Puntici (na mjestu današnjeg umjetničkog paviljona *Jurja Šporera* i pred njim), na prvom opatijskom groblju, lociranom kraj samostana sv. Jakova, nije lako objasniti. U svakom slučaju, to dokazuje da je opatija sv. Jakova starija od voloskog samostana sv. Roka.

Dok se samostan Sv. Jakova spominje relativno često u knjizi riječkog notara de Renno de Mutina, prvi spomen Voloskog, pak, vezuje se tek uz kasnije riječke notare, koji su ime naselja zabilježili 1543. i 1544.²⁴ Iz istog razdoblja potječe i dokument o razmeđivanju općina Kastav i Gotnik, datiran 26. listopada 1543., potpisan u Voloskom (notar je Ivan Golobuš Modruški, a kao svjedoci se javljaju Ivan iz Lugana i Petar Godić iz Dubašnice, obojica trgovci u Voloskom).²⁵ Dakle, 1543. Volosko je već trgovačko mjesto, dovoljno značajno da posluži kao mjesto sastanka odličnika i značajnih pregovora. U Kastavskom statutu Volosko se spominje tek u kapitulima 53 (reguliranje prodaje ulova prelučkih/voloskih ribara na kastavskoj tržnici) i 65 (dozvola voloskim mesarima da prisvoje bubrege i obveza točnog vaganja mesa).²⁶ Premda kronologija dopisivanja kapitula i nije odveć pouzdanom metodom određivanja starosti (tj. aktualnosti) predmeta koji je dotičnim kapitulom apsolviran, pretpostaviti je da je odredba 53. Kastavskog statuta zapisana krajem XV. ili u prvoj polovini XVI. stoljeća, dok je odredba 65 precizno datirana, 1591. godine. U odredbi 63 (iz 1585.), pak, Rok Zavidčić spominje se kao sudac, kao i u odredbi 65, prema kojoj procjenjuje meso (što otvara mogućnost da se u to vrijeme u Voloskom, na mjestu današnje *Ivke*, doista nalaze staje za volove, kao što govori pučka predaja koja i ime naselja izvodi od korijena *vol*). Sve navedene indicije konvergiraju prema velikoj vjerojatnosti da se Volosko kao naselje počelo razvijati baš u vrijeme hipotetske gradnje crkve sv. Roka, to jest početkom XVI. stoljeća.

Jedan od ranih spomena Voloskog svakako je i onaj Valvasora, koji piše o obilatom voću, kestenju za izvoz, maslinovom ulju i tuni iz Prelučkog zaljeva, dok naselje opisuje kao malu luku stradalu u vatri prilikom zadnjeg upada Mlečana (tj. početkom XVII. st.). Premda ne spominje samu crkvu, Valvasor pripovijeda da se o Rokovoj upriličuje ples i proštenje, kao i nedjeljom za Duhove.²⁷

---

biskupiji na austrijskom i mletačkom području godine 1658. i 1659. (Rijeka: Riječka nadbiskupija / Porečko-pulska biskupija / Adamić, 2003.), 279-280. Zanimljivo je, inače, da se voloski Sv. Rok, kao ni opatija sv. Jakova, uopće ne spominju u knjizi.

²⁴ Cf. Kobler, *Memorie per la storia*.

²⁵ Darinko Munić, *Kastav u srednjem vijeku: društveni odnosi u kastavskoj općini u razvijenom srednjem vijeku*, II. dopunjeno i izmijenjeno izdanje (Rijeka: ICR, 1998.), 49.

²⁶ Cf. Munić, *Zbornik Kastavštine VIII*, 42 i 49.

²⁷ Johann Weikhard Valvasor, *Die Ehre des Herzogtums Crain, I-IV* (Laybach / Nürnberg: b.i., 1689; reprint: Mladinska knjiga, 1971.), 618-619.

4. Zaključak

Prema sačuvanim i raspoloživim izvorima, utemeljeno je pretpostaviti da je opatijski samostan sv. Jakova nastao u periodu između 1422. i 1438. i da je stariji od prve voloske crkve, sv. Roka, podignute krajem XV. ili u prvoj polovini XVI. st. Držeći se iste linije dokaza i razmišljanja, naselje oko opatije sv. Jakova nastalo bi sredinom XVI. st., a Volosko krajem XV. ili početkom XVI. st. pa bi, prema tome, naselje Volosko bilo starije od opatijskog nekoliko desetljeća.

RIASSUNTO

CHI È PIÙ ANTICO: VOLOSCA O ABBAZIA?

Dr. sc. Amir MUZUR

Nonostante non si possa affermare con certezza né l'età di Volosca (Volosko) né quella di Abbazia (Opatija), secondo i dati disponibili esistono degli indizi in rapporto ai quali il convento abbaziano di San Giacomo (sorto probabilmente nel periodo tra il 1422 e il 1438) sarebbe più vecchio della prima chiesa di Volosca (San Rocco, risalente alla fine del XV o alla prima metà del XVI secolo). Contemporaneamente però, secondo quanto sospettano molti – e non si pensa solo agli storici di professione, ma anche agli osservatori più superficiali – l'abitato di Volosca risulta essere più antico di quello abbaziano addirittura di alcuni decenni (l'abitato intorno all'Abbazia di San Giacomo sarebbe sorto, secondo quest'ipotesi, verso la metà del XVI secolo, mentre Volosca risalirebbe alla fine del XV o all'inizio del XVI secolo).

Questo articolo vuole essere un tentativo di elaborazione della tesi di fondo sfruttando tutte le fonti scritte conservate, come pure gli elementi architettonici e più ampiamente culturali.

Pozdravne riječi msgr. Josipa Šimca na otvaranju znanstvenoga kolokvija